

Fakulteten för samhälls- och livsvetenskaper

Catrine Hidén

Elevdemokrati

- Hur uppfattas det av eleverna?

Student democracy
- How it is perceived by the students?

Examensarbete 15 hp
Lärarprogrammet

Datum: 2011-01-21
Handledare: Anders Österberg

Sammandrag

Detta examensarbete handlar om demokrati ur ett elevperspektiv och riktar in sig på hur elever uppfattar sitt inflytande i skolans undervisning. Syftet med examensarbetet är att få en inblick i hur elever tänker om sin egen roll i undervisningen och hur stort elevers inflytande kan vara i undervisningen. Frågeställningarna i arbetet riktar in sig på hur mycket inflytande elever i en grundskoleklass kan ha, samt hur de själva upplever inflytandet och till vilken omfattning inflytandet bör vara i undervisningen. Den metod jag har valt att utgå från är kvalitativa intervjuer med ett fyra stycken elevgrupper i årskurs fyra.

I undersökningen kom jag fram till att elevernas inflytande inte var stort men de hade ändå inflytande i klassen och på skolan. Deras egna tankar angående inflytandet var inte heller stora och eleverna trodde att deras rätt till elevinflytande i skolan var lågt. De slutsatser jag kom fram till är genom att ge eleverna mer ansvar i skolan ökar deras förmåga att lära sig om demokrati, men även att ett för stort inflytande kan vara sämre för vissa elever på grund av att ansvar hänger ihop med mognad och ålder, så en bra balans bör finnas.

Nyckelord: Elevinflytande, elevers rättigheter, lärarens rättigheter, skolans uppgift

Abstract

This essay is about democracy from a student perspective, focusing on how students perceive their influence in teaching. The purpose of this study is to gain an insight into how students think about their own role in teaching and how much students' influence is in school. The questions included in the work focuses on how much students' influence really is in school and how they perceive the influence and the degree to which power should be in teaching. The method I have chosen to use was qualitative interviews with four groups of students in fourth grade.

The study I came to the students' influence was not great but they still had influence in class and at school. Their own thoughts on the influence was not great and they believed that their rights in school was low. The conclusions I came up with is by giving students more responsibility in the school increases their ability to learn about democracy, but also one of great influence can be worse for some students because of that responsibility is linked with maturity and age, so a good balance should be.

Keywords: Student empowerment, student rights, teacher rights, school data

Innehållsförteckning

Sammandrag

Abstract

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte och frågeställningar	2
2. Metod	3
2.1 Metodval	3
2.2 Genomförande	3
2.3 Material	4
2.4 Avgränsningar	5
2.5 Disposition	5
2.6 Källkritik	6
3. Forsknings- och litteraturgenomgång	7
3.1 Demokrati i historien	7
3.2 Demokrati i skolan	7
3.3 Demokrati ur ett elevperspektiv	9
3.4 Det tidiga elevinflytandet i skolan	10
3.5 Begreppet elevinflytande enligt styrdokumentet	12
3.6 Det nuvarande inflytandet i skolan	13
3.7 Elevernas rättigheter och skyldigheter	14
3.8 Skolans och lärarnas rättigheter och skyldigheter	14
3.9 Den nya läroplanen	15
4. Resultat	17
4.1 Begreppet elevinflytande	17
4.2 Rätten till elevinflytande	18
4.3 Elevinflytandet i klassen	18
5. Diskussion	20
5.1 Diskussion av syfte och frågeställningar	20
5.2 Diskussion av metod	21

Referenser

Bilagor

Bilaga 1

Bilaga 2

Bilaga 3

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Bakgrunden till detta examensarbete är att under den tid jag har gått på lärarutbildningen har vi fått mycket information om elevers rätt till inflytande i deras skolvardag. Hur vi som blivande lärare bör och skall bemöta elevers tankar, idéer och åsikter och sedan utforma utbildningen så att dessa blir uppfyllda.

Det står i Lpo 94 att eleverna skall kunna ta ansvar, påverka och vara delaktiga i sin egen utbildning och att lärare samt annan personal inom skolan skall underlätta för att de demokratiska värdena utformar arbetet.¹

Jenny Gren, socionom med flera år inom socialtjänsten anser att verksamheten inom skola ska låta eleverna genom praktisk övning få en förståelse och inblick i demokratins betydelse. Det är viktigt att eleverna får eget inflytande i skolans verksamhet och ansvar och detta styrs av elevens förutsättningar. Hon anser även att elevens egna förmåga att utveckla en åsikt, viljan av att ta ansvar och deras förmåga att kunna delta i beslutsprocesser ska styra demokratin inom skolan.²

Jag anser att det är viktigt att eleverna får inflytande i sin egen undervisning och får träna på detta för att de sedan få en djupare inblick i de demokratiska värdena i samhället. Lärarens uppdrag tolkar jag som att låta elevernas inflytande styra undervisningen till stor del med egna idéer och att eleverna har någonting att säga till om i sin egen undervisning. Med detta arbete ville jag ta reda på hur det kan se ut i skolan med elevernas inflytande i undervisningen och elevernas egen styrning av den. Hur de själva uppfattar den demokratiska processen i klassen och ifall de tycker att de har något att själva säga till om i undervisningen. Även huruvida det förekommer att eleverna själva får styra i klassen och på vilket sätt deras inflytande tas i bruk. Jag tror att detta kan vara en intressant undersökning eftersom jag utbildar mig till lärare och själv kommer att få styra över elevernas inflytande i klassrummet och bör skapa en uppfattning om hur mycket elevernas inflytande kan förväntas vara.

---

¹ www.skolverket.se, Lpo 94, s 13

² Jenny Gren, *Etik i pedagogens vardagsarbete* (Liber Utbildning AB, 1994) s, 102

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med detta examensarbete är att granska hur stort elevers inflytande kan vara i undervisningen och hur de upplever inflytandet genom att undersöka litteratur och utföra kvalitativa intervjuer med elever. Vidare är mitt syfte att ta reda på hur inflytande tar sig olika uttryck, det vill säga vad kan elever påverka och i vilken omfattning.

De frågor jag utgår från är:

1. Hur mycket inflytande kan elever ha i grundskolans tidigare år?
2. Hur eleverna upplever sitt inflytande?
3. Till vilken omfattning skall elevernas inflytande forma undervisningen för att det skall vara ett tillfredställande klimat i klassen?

Jag har valt dessa frågeställningar eftersom jag tror att de är intressanta att studera noggrant. Fråga ett som jag har valt att använda mig av i arbetet syftar till att bli besvarad av både den forskning och litteratur som jag har använt mig av i arbetet. Då det finns tydliga styrningar i skolans styrdokument hur elevers elevinflytande skall ta sig i uttryck är det intressant att undersöka detta i klasser i grundskolans tidigare år. Jag antar att genom kvalitativa intervjuer få en egen bild av hur elevernas inflytande kan ta sig och kunna närma mig ett svar på frågan. Den andra frågan i min frågeställning får jag besvarad genom intervjuerna då jag får elevernas egen syn på hur inflytandet är i deras klass. Den tredje frågan anser jag vara viktig då lärare bör ha detta klart för sig innan de börjar undervisa, hur de vill att elevernas inflytande kommer att ge sig till uttryck i klassrummet. Läraren bör också komma underfund med vilken gräns som skall finnas för eleverna vad de klarar i form av ansvarstagande och även mår bra av.

2. Metod

2.1 Metodval

Jag har i mitt examensarbete valt att göra en undersökning hur elever ser på sitt inflytande i skolan och hur stort detta inflytande kan vara i skolundervisningen.

Den metod jag har valt att använda mig av i min undersökning är kvalitativa intervjuer som kännetecknas genom att det endast är frågeområden som är bestämda. Den som intervjuar ämnar få fram svar som är så detaljerad som möjligt.³ Jag valde denna metod eftersom jag tror att genom kvalitativa intervjuer kan jag få en bra bild av hur eleverna ser på sitt eget inflytande i skolan och till vilken omfattning de får vara delaktiga i utformningen av undervisningen. Jag valde att intervjua elever i årskurs fyra och fann då den kvalitativa intervjun passande då den går ut på att ställa frågor som man under tiden utvecklar och följer elevernas egna berättelser och själva intervjun är friare. Jag tror elevernas svar blir mer intressanta under sådana här former än om intervjun varit strukturerad då frågorna är förbestämda och det finns lite utrymme för eleverna att samtala fritt.⁴ Jag valde också att intervjua eleverna gruppvis då jag anser att eleverna blir lite modigare och kan hjälpa varandra i de frågor som ställs. Jag tror också att genom gruppintervjuerna få ett mer avslappnat klimat och på så vis få fram svar som är mer utvecklade än de kanske hade varit ifall jag intervjuat eleverna enskilt.

2.2 Genomförande

Jag förberedde intervjuerna genom att gå igenom forskning och litteratur om det valda ämnesområdet och formulerade sedan frågor som jag fann vara intressanta och väsentliga till ämnet. Innan intervjun skrev jag ett papper om godkännande från föräldrar angående intervjuer med eleverna, jag kontaktade sedan lärare och rektor på den valda skolan för godkännande från dem. När allt var godkänt från alla parter bestämdes tid för intervjuer i två olika klasser med två olika grupper i vardera klass. I grupperna ingick fyra elever i varje grupp, och det var två killar och två tjejer i vardera grupp eftersom jag ville ha en spridning. Grupperna valdes slumpmässigt ut av mig när jag var på plats och ingen av eleverna visste innan ifall de skulle delta, men jag frågade naturligtvis även om deras godkännande innan vi

---

³ Bo Johansson, Per Olov Svedner, *Examensarbetet i lärarutbildningen* (X-O Graf Tryckeri AB, 2006) s, 42

⁴ Johansson, Svedner, s, 43

satte igång. Intervjuerna gjordes under en dag och det tog cirka 20 – 30 minuter för en grupp att bli intervjuad och under tiden satt vi åtskilda från de andra i klassen för att inte bli störda.

Jag hade förberett intervjufrågor som jag utgick ifrån men under intervjuernas gång blev frågorna utformade annorlunda än hur de från början var formulerade. Ibland kom vi även in på helt andra spår än det som var tänkt från början. Jag fick ibland omformulera vissa av grundfrågor jag hade för att begreppen var för svåra fast jag hade från början tänkt igenom dem noga.

2.3 Material

Det material jag har använt mig av till mitt examensarbete är material i tryckta källor av forskare inom det valda ämnet, även andra källor som jag fann vara lämpliga till arbetet är inkluderade. Jag har även använt mig av internet för att finna lämplig information.

Anita Lindgren är studierektor i grundskolan och har sammanställt boken *Utmaning! Om elevinflytande i skolan* och det är även en rad medverkande personer i boken som är till exempel docenter, lärare eller rektorer. Boken handlar om hur viktigt det är med elevinflytande samt att elevernas inflytande kanske inte är så stort ändå trots det bör vara det. Gunnar Sundgren har skrivit boken *Kunskap och demokrati* som handlar om elevernas egen rätt till kunskap. Sundgren är fil. Dr och universitetslektor i pedagogik vid Linköpings Universitet samt vid Lärarhögskolan i Stockholm. Jenny Gren har skrivit boken *Etik i pedagogens vardagsarbete*, och den handlar om pedagogens förhållningssätt, kunskap och om yrkesetik. Gren är socionom med många år inom socialtjänsten. Amelie Tham har sammanställt boken *Jag vill ha inflytande över allt* och boken är från Skolverket och handlar om elevinflytandet i skolan.

Jag använder mig också av de intervjuer jag har gjort med elever i årskurs fyra på en låg- och mellanstadieskola i en kommun i mellersta Sverige. Intervjuerna genomfördes gruppvis med fyra elever i fyra grupper och i två olika klasser.

2.4 Avgränsningar

De avgränsningar jag har gjort i examensarbetet är att inte rikta in mig på för många intervjuer. Jag har också valt att rikta in mig på hur elevers inflytande har sett ut genom tiderna och hur det ser sig numera genom att studera forskning och litteratur. Även hur skola och lärare skall förhålla sig till elevinflytandet i skolan.

Jag har gjort intervjuer med elever i årskurs fyra, i fyra grupper med fyra elever i en grupp i två olika klasser. Jag har valt dessa avgränsningar på grund av att arbetet skulle bli allt för omfattande ifall fler intervjuer gjordes. Varför jag även har valt att göra intervjuerna i två olika klasser är på grund av att inflytandet kan se sig olika i olika klasser. Jag vill inte heller att eleverna pratar om de frågor jag har ställt och kanske bildar sig en gemensam uppfattning som inte överensstämmer helt med hur det ser ut i klassen.

2.5 Disposition

Examensarbetet är uppdelat i sex olika stora delar, jag har börjat med en inledningsdel där jag skriver om bakgrunden till det valda ämnet i arbetet samt vilket syfte arbetet har. Jag tar också upp de frågeställningar jag valt att utgå ifrån och vilka metoder jag har valt att bygga arbetet på, hur jag gått till väga i den metod jag valt och även vilket material som arbetet stöder sig på och hur arbetet är uppbyggt.

I forsknings- och litteraturdelen tar jag reda på hur elevinflytandet i skolan har sett ut, hur det är upplagt nu och vilka för- och nackdelar som lärare/pedagoger kan tänkas stöta på genom att låta eleverna styra. Jag tar också upp skolans och elevens rättigheter, skyldigheter och även vad skollagen säger om elevers inflytande i undervisningen samt de demokratiska värden som ska genomsyra skolans verksamhet.

Resultatdelen består av vad jag har kommit fram till av de kvalitativa intervjuerna som har gjorts. I diskussionsdelen svarar jag på mitt syfte med examensarbetet och de frågeställningar jag har ställt och går igenom hur jag har besvarat dem under arbetets gång. Jag tar också upp de kopplingar jag har funnit mellan forskning och litteratur och jämför med de resultat jag har fått fram från intervjuerna.

2.6 Källkritik

Jag har varit väldigt källkritisk under arbetets gång och valt litteratur som är först och främst är forskningsbaserad eller litteratur som jag finner vara relevant för ämnet. Jag har också använt mig av internet och då granskat hemsidor innan jag har valt att ta fakta från dem.

Reliabiliteten som innebär mätnoggrannheten av undersökningen och ifall resultaten är insamlade på samma sätt är relativt god.⁵ Intervjuerna är någorlunda insamlade på liknande sätt men då jag valt att använda mig av kvalitativa intervjuer har resultatet av intervjuerna blivit något olika varandra. Jag har ändå försökt att vara konsekvent och ta upp de frågor jag funnit väsentliga till arbetet. Jag anser att de både täcker det syfte jag har valt och de frågeställningar jag har utgått ifrån i början av arbetet även fast det under vissa intervjuer blivit att frågor fått omformuleras och intervjuerna har tagit olika vändningar.

Validiteten innebär att det som undersökts ger en sann bild och att det täcker det område som är valt att undersökas.⁶ Jag finner även här att undersökningen är relativt god och jag tycker att det resultat jag har fått fram av intervjuerna och litteraturen täcker det jag avsåg att undersöka. Jag har också fått bra svar till det jag valt att undersöka, hur elevinflytandet ser ut i grundskoleklasser.

---

⁵ Johansson, Svedner, s, 108

⁶ Ibid

3. Forsknings- och litteraturgenomgång

3.1 Demokrati i historien

Demokrati betyder folkstyre, folkmakt och är ett begrepp som har många olika aspekter och praktiserades från början i antikens Grekland och kommer av det grekiska ordet folkvälde.⁷

Aten var födelseplatsen för demokratin och det var 2450 år sedan grekerna använde sig av folkstyre under en kortare tid. Det var alla fria män som fick delta i mötena och inga kvinnor eller slavar fick vara delaktiga i processen som egentligen inte var demokratisk. Grekerna bestämde tillsammans om viktiga ärenden såsom krig, fred och skatter och vilka som skulle ta åt sig de olika uppdragen. De demokratiska tankesätten hade inte lätt att få fäste runtom i världen men fick på 1700-talet ny kraft i och med upplysningen och filosofernas idéer om människans värde och filosoferna satte sig emot kungars envælde och makt och begärde att demokrati skulle råda.⁸

På 1800-talet började den svenska demokratin ta plats och frikyrkorna, nykterhetsrörelsen och fackföreningar växte. Befolkningen lärde sig att föra protokoll, mötesregler, att kunna argumentera för sina åsikter och ekonomi och de lärde sig hur de kunde ta kontakt med myndigheter. För bara hundra år sedan bildades nya partier som fick den allmänna rösträtten på framfart och 1921 fick även kvinnor rösträtt i Sverige och detta blev genombrottet för demokratin i Sverige då både män och kvinnor fick rösta i riksdagsvalet. År 1989 avskaffades även omyndigförklaringen av personer och alla hade rätt att rösta.⁹

3.2 Demokrati skolan

”Det offentliga skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen (1985:1100) slår fast att verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och att var och en som verkar inom skolan skall främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö (1 kap. 2 §).”¹⁰

Eftersom det står i läroplanen, skollagen, barnkonventionen och även i socialtjänstlagen att skolan avser att ha ett demokratisk förhållningssätt i undervisningen så att barn och ungdomar

---

⁷ <http://www.ne.se/demokrati>, sökdatum: 101229

⁸ http://www.riksdagen.se/templates/R_Page___1515.aspx, sökdatum: 101229

⁹ Ibid, sökdatum: 101229

¹⁰ www.skolverket.se, Lpo 94, s, 3, sökdatum 101229

får sina åsikter ventilerade samt att de lär sig att bli en del av det samhälle vi idag lever i. Detta är inte alltid något som är en självklarhet inom alla aspekter i skolvärlden eftersom demokrati inte alltid är lätt att efterleva i alla situationer i skolan. De allra flesta finner att begreppet demokrati är något som vi alla förstår och definierar till styrelseskicket vi har i vårt land. Det skulle vara lättare att ta till sig om fler människor tänkte efter på vilken innebörd och vilken verkan demokratin har och hur det skall förmedlas så att eleverna och barn förstår demokratin och att det inte enbart handlar om folkstyre.¹¹ Demokrati är ett samlingsnamn för olika nödvändiga värden i vårt samhälle såsom tolerans, humanism och alla människors lika värde och en struktur över hur makt fördelas.¹²

Då ordet demokratisk fostran har blivit ett erkänt ord i skolan som undervisningen skall vila på är det ändå ett ord där innehållet inte alltid följt i dess rätta bemärkelse. Demokratin i skolan i en mer traditionell syn präglas av ett slags maktutövande i form av att skolledaren bestämmer över lärarna som i sin tur bestämmer över eleverna men ändå är det inte denna bild av hur verksamheten i skolan som är helt förankrad i verkligheten. Makt är något som inte alltid klingar rätt i allas öron då det finns människor som associerar makt med maktmissbruk. Det handlar dock inte alltid om att makt är någonting negativt utan makt kan även handla om ”makt som gemenskap”. Elever är alltid medproducenter i den undervisning som bedrivs i skolan och de kommer alltid att ha stort inflytande och ansvar. De kommer också att hamna i situationer som de kan påverka eller inte påverka och elevinflytandet kan vara både positivt och negativt. Det som inte är helt utvecklat inom skolans värld är att perspektivet på begreppet elevinflytande har ett vuxenperspektiv i både lagstiftning och i skolans verksamhet i och med att det är de vuxna som bestämmer i vilken grad elevernas inflytande skall sträcka sig.¹³

Problematiseringen av elevdemokratin i skolan är ett måste då ordets ena riktning är demos från grekiskan som i sin tur betyder folk och tillsammans blir det folk som styr. Det som kan tänkas på är om eleverna uppfyller det folk som skall styra, ifall de utgör ett demos då beslut tagna från de äldre eleverna kan skapa problem för de nästkommande eleverna och det kan skapas rättviseproblemen på skolan. De frågor som bör belysas är ifall elevernas demokratiska process förhåller sig till det egna inflytandet, lärarnas ansvar, egna rättigheter och lärarnas

---

¹¹ Gren, 99 ff

¹² Amelie Tham, *Jag vill ha inflytande över allt* (Liber distribution, 1998) s, 32

¹³ Tham s, 28 f

fackliga inflytande och dessa frågor bör man ha svar på innan elevdemokratien blir det som har störst talan.¹⁴

3.3 Demokrati ur ett elevperspektiv

Demokratien i skolan är ändå det som skall leda all undervisning och som sagt fostra eleverna till att bli goda medborgare i samhället och detta skall skolan forma eleverna till genom att respektera eleverna och deras individuella ansvar. Eleverna ämnar genom att få undersöka praktiskt i skolan vad demokrati innebär lär sig lättare och det gör de genom att få inflytande och ansvar inom skolan. Naturligtvis ska det räknas med elevernas mognadsnivå och dess förutsättningar för att de på bästa sätt skall lära sig och kunna ta till sig. De olika graderna av det demokratiska inflytande i skolan och elevens rätt till det skall bildas av hur elevens förmåga att bilda egna åsikter, kunna ta ansvar för sitt eget handlande och även för de andra eleverna samt hur de klarar av att delta i beslutsfattandet.¹⁵

Kunskapsbegreppet inom skolans värld har under århundraden betraktats på det vis att läraren lär ut kunskapen till eleven genom att eleven lyssnar på det läraren säger och läser de böcker han eller hon blir tilldelade. Sedan skall eleven återge de kunskaper de lärt sig och det var det mål som fanns inom skolan. Den som kan återge den fakta i form av den litteratur som tilldelats till undervisningen och som läraren har förmedlat hade den största kunskapen. Efter ett tag har en nyare syn börjat träda fram och den tyder på att kunskapen är långt mer komplicerad än det som tidigare beskrivits. Kunskap är när förklaringar undersöks och regelbundet tolkas av människor. Fakta som har valts ut av läraren och presenteras är inget annat än någon annans erfarenheter och tankar och är oftast påverkade av dennes kulturtillhörighet, den sociala ställningen och nuvarande tiden. Elevernas kommande kunskap är fakta från ett litet urval av det tidigare nämnda och detta urval är något som styrs av riksdag och regering och behandlas i läroplanen.¹⁶

I Lpo 94 har kunskapsbegreppet utökats och det står att kunskap inte är något som bara några individer innehar utan det är något som skapas i varje individ och det är något som skapas tillsammans. Det är dock den gamla traditionella kunskapssynen som dominerar i skolan där

---

¹⁴ Tham s, 32

¹⁵ Gren, s, 102 f

¹⁶ Gunnar Sundgren, *Kunskap och demokrati*, (Studentlitteratur, 1996) s, 13 f

eleverna har ett bestämt mål att gå efter och vilken fakta som kommer att tas upp är redan förbestämt. Detta gör att elevernas egna självständiga tänkande kommer vid sidan av och deras chanser till olika problemlösningar blir färre.¹⁷

För att eleverna skall kunna lära sig hur demokrati fungerar måste man som pedagog låta eleverna veta vilka rättigheter de egentligen har. Det är inte lätt att låta eleverna få information om alla lagar som finns så att låta eleverna successivt lära sig om deras rättigheter är ett sätt som kan användas inom skolan. Då vissa elever kan fara illa i hemmet är det viktigt att eleverna vet med sig att det inte är rätt och ifall de blir utsatta för misshandel av sina föräldrar och att det finns hjälp att få. Det är också viktigt att elevernas kunskaper om deras rättigheter sammansmälts med elevernas kunskap om sitt eget värde och sin integritet. Även elevernas rätt till yttrandefrihet, religionsfrihet, tankefrihet och samvetsfrihet skall vara ett återkommande tema i skolans värld då det enligt FN:s konvention är deras rätt.¹⁸

Forskning visar på att de hinder som kan stötas på i elevernas lärande brukar ligga i hur skolan väljer att lägga upp undervisningen och kunskapsinnehållet samt hur de organiserar och skolan som fokuserar på inläringen istället för den spontana vardagliga problemlösningen som kan ge ökade kunskaper för eleverna. Då en demokratisk stat innebär att människor är fria att kunna uttrycka sig och att åsikter skall respekteras är det svårt att se skolan som en helt öppen demokratisk arena. De samtal och diskussioner som tillhör de demokratiska värdena är inte alltid öppna i den grad de borde vara då de flesta skolor har svårigheter att kunna få ihop verksamheten och den gamla traditionen är stark anser flera skolforskare skriver Tham om.¹⁹

3.4 Det tidiga elevinflytandet i skolan

Elevinflytande är inte något nytt begrepp som har kommit på senare tid utan redan år 1940 togs begreppet upp i rådande styrdokument för skolan men stod inte med i någon förordning eller lag. I styrdokumentet togs elevinflytande upp som en bidragande del till elevernas karaktärsfostran och att de genom ett medansvar skulle få en förståelse för det demokratiska samhället.²⁰ Skolutredningen 1940 kom fram till detta och att det även skulle ha en god utveckling för elevernas ansvarsmedvetande och deras gemenskapsanda. Dock fann

---

¹⁷ Tham, s, 69 f

¹⁸ Gren, s, 110

¹⁹ Tham, s, 72 f

²⁰ Anita Lindgren, *Utmaning! Om elevinflytande i skolan* (Förlagshuset Gothia, 1994) s, 12

utredningen det tvivelaktigt att ett sådant system där elevernas inflytande spelade en stor roll, skulle kunna skapas reglementsenligt.²¹

År 1946 bildades en skolkommision som såg över den dåvarande skolformen och genom denna fick eleverna ett större inflytande för att själva fatta beslut och även tillsammans med andra elever under ordnade former. Undervisningsplanen från 1955 lät eleverna få en möjlighet att inverka på den egna arbetssituationen. De fick rätt att själva väcka förslag angående uppgifter och att skolan skulle öka deras ansvarskänsla och deras självständighet.²² När läroplanen 1962 kom togs elevråd upp för elever på högstadiet där de kunde förmedla sina önskemål och klagomål angående skolan. År 1969 års läroplan talar om att elevernas inflytande måste bedömas utifrån deras förutsättningar och ålder samt att elevråd och klassråd skall ta upp skolmiljöfrågor.²³

SIA-reformen som genomfördes 1976 var en utredningen om skolans inre arbete och utredningen kom fram till att elevernas medinflytande skulle ökas ytterligare och de skulle få en chans att själva utforma den egna arbetsmiljön.²⁴ I den nya skolförordningen år 1978 skulle klassråd införas i både grundskola och gymnasieskola och arbetsenhetskonferenser skulle ske i grundskolan samt klasskonferenser i gymnasiet.²⁵

År 1979 kom den första lagen om elevernas rätt till medinflytande i grundskolan. Eleverna skulle få ta del av skolmiljöfrågor, frågor i pedagogiska sammanhang och frågor gällande uppföljning och planering och detta var utöver klassrådsverksamheten.²⁶

Lgr 80 tar upp i skolans mål och huvuduppgift som är att eleverna skall få färdigheter och kunskaper och genom samarbete med hemmet stimulera eleverna till att vara verksamma och fostra dem till att få ett demokratisk handlingssätt, att kunna ta ansvar och att få goda fritids- och arbetsvanor. Skolans skyldighet är att eleverna får ett ökat ansvar och medinflytande som är passande deras mognadsnivå samt ålder.²⁷

---

²¹ Lindgren s, 15

²² Lindgren s, 16

²³ Lindgren s, 15 f

²⁴ Lindgren s, 16 f

²⁵ Tham, s, 6

²⁶ Lindgren, s, 16 f

²⁷ Lgr 80, (Liber tryck, 1980) s, 15 f

3.5 Begreppet elevinflytande enligt styrdokumentet

Begreppet elevinflytande har som sagt en stor roll i skolans värld och står med i skolans olika styrdokument. Här är några utdrag från vad de olika styrdokumentet tar upp om elevinflytandet i skolan.

I skollagen kapitel 4, som handlar om grundskolan står det i §2 att ” eleverna skall ha inflytande över hur deras utbildning utformas. Omfattningen och utformningen av elevernas inflytande skall anpassas efter deras ålder och mognad.”²⁸ I Lpo 94 står det att läraren har till uppgift att ”förbereda eleverna för delaktighet och medansvar och för de rättigheter och skyldigheter som präglar ett demokratiskt samhälle.”²⁹ Läraren har för avsikt att också enligt Lpo 94 ”tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen”³⁰ Det är ganska tydligt att elevernas inflytande i skolan skall finnas och att det även är lärarens skyldighet att låta eleverna ta del av undervisningen i form av ett eget ansvar och delaktighet.

Enligt barnkonventionens artikel 12 har alla barn rätt till att bilda egna åsikter samt rätt till att uttrycka dessa och ha en egen åsikt i alla frågor som rör dem. Artikel 13 säger att barnet har rätt till yttrandefrihet i både tal och skrift eller det uttrycksmedel barnet väljer att dela sina tankar med.³¹

Begreppet elevinflytande är något som skall finnas och finns med i kommunala skolplaner och i arbetsplaner på skolor. När Lpo 94 skrevs var det särskilt framhävande att elevers inflytande var något som skulle fortsätta att utvecklas och det har även under senare år fortsatt att diskutera om, med en ännu större kraft än tidigare fast begreppet inte är någonting nytt utan har varit på tal ändå sedan 1946 års skolkommision.³²

---

²⁸ <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1985:1100#K4>, sökdatum: 101229

²⁹ <http://www.skolverket.se>, Lpo 94, 2.3, s.13, sökdatum: 101229

³⁰ <http://www.skolverket.se>, Lpo 94, 2.3, s.14, sökdatum: 101229

³¹ <http://www.unicef.se/barnkonventionen/barnkonventionen-i-olika-versioner>, Artikel 12 och 13, sökdatum: 101229

³² Tham, s, 5

3.6 Det nuvarande elevinflytandet i skolan

De mer traditionella förhållandena i skolan verkar vara seglivade. Organisationen och arbetsformerna i skolan ser liknande ut under 1900-talet när det gäller hur dagarna är uppbyggda med scheman, lärarkategorier och ämnen och detta försvårar förändringar i skolan. Det har visats sig genom en attitydundersökning gjord 1998 från Skolverket att många lärare tycker att elevernas inflytande inte skall vara för stort men att de kan få mer inflytande över själva miljön i skolan och de regler som skall finnas. Ungefär hälften av lärarna i attitydundersökningen trodde även att eleverna inte skulle klara av ett för stort ansvar i skolan som skulle krävas om eleverna fick ett större inflytande. Även lärarna kände att utanför klassrummet var deras eget inflytande inte längre stort utan det var skolledningen som bestämde hur det ser ut utanför klassrummets väggar.³³

På senare år har det ”egna arbetet” blivit en vanligare metod i skolan för att öka elevernas eget inflytande. Det egna arbetet är dock inte något som verkar ha varit under en större diskussion och det visar på att inflytandet ökar med en sådan arbetsform. Inflytandet ger spelrum för elevernas frågeställningar när och hur och inte varför och vad. Det kan bli svårare för en elev att själv problematisera ett ämne då diskussioner med de andra eleverna blir färre då viktiga diskussioner i klassen försvinner i och med det egna arbetet. Sammanhållningen försvagas då alla elever inte klarar denna arbetsform lika bra och inflytandet kan bli försämrat då klassen delas upp till det individuella.³⁴

Enligt läroplanerna skall eleverna lösa problem och kunna formulera dem tillsammans med andra samt kunna argumentera, utveckla och uttrycka sina egna ståndpunkter så en balansgång mellan det egna arbetet och det kollektiva är väldigt viktig. Skolan skall fostra toleranta, kritiska och reflekterande medborgare som kan samverka tillsammans med andra människor så elevinflytandet bör komma under vidare diskussion.³⁵

---

³³ Tham, s, 82 f

³⁴ Tham, s, 87 f

³⁵ Tham, s, 88 f

3.7 Elevernas rättigheter och skyldigheter

Enligt Lpo 94 skall målen med utbildningen vara klara för både eleverna och föräldrarna och även vilka skyldigheter och rättigheter de har. Det står också att de har rätt till påverkan och inflytande och att undervisningen skall bedrivas i en demokratisk anda där eleverna får delta i både utvärdering och planering av undervisningen. Det kommer att leda till att eleverna lär sig att ta ansvar och förbereder dem till ett aktivt deltagande i samhället.³⁶

Alla barn har rätt till utbildning och gå i skola då vi har skolplikt i Sverige och det gäller alla barn mellan åldrarna 7 – 16 år och detta ansvar ligger på kommun och föräldrarna.

Gymnasieskolan är valfri och barn behöver inte börja där ifall de inte vill men om de väljer att utbilda sig måste de följa de regler som råder på gymnasieskolan och även delta i de lektioner som bedrivs. Barn och föräldrar har också rätt till val mellan kommunal och fristående skola och det spelar ingen roll om den fristående skolan ligger i en annan kommun. I grundskolan får skoldagarna bara var åtta timmar långa och i årskurs ett och två endast sex timmar långa, raster bestäms i skolan hur många det skall vara samt hur långa de är, här kan eleverna få vara med och bestämma hur de ska vara. Det mesta av skolarbetet skall ske under skoldagen och läxor får då blir fördelade jämt under skolveckan. Arbetsmiljölagen gäller även i skolan och det innebär att miljön skall vara bra i skolan lokaler och inga elever eller lärare skall riskeras att skadas eller må dåligt.³⁷

3.8 Skolans och lärarnas rättigheter och skyldigheter

Skolans uppdrag och demokratifostran är att eleverna skall lära sig att kunna granska fakta kritiskt och kunna inse konsekvenser av vissa beslut och skolan ämnar också att vara ett stöd för föräldrarna i fostran. För att kunna tillägna sig kunskaper skall eleverna få förutsättningar för att kunna lösa problem och arbeta självständigt genom att ta egna initiativ och ansvar. Kunskaper som eleverna skall besitta skall läras ut genom olika former såsom fakta, förtrogenhet, förståelse och färdighet och skolans roll är att få dessa former att samspela med varandra till allt blir en helhet.³⁸

---

³⁶ www.skolverket.se, Lpo 94, s, 5, sökdatum: 110105

³⁷ <http://www.barnombudsmannen.se/Adfinity.aspx?pageid=3661>, sökdatum: 110105

³⁸ www.skolverket.se, Lpo 94, s, 6, sökdatum: 110105

Utbildningen skall vara likvärdig för alla eleverna och anpassas efter elevernas behov. Allsidighet och saklighet är viktigt och allas olika uppfattningar och åsikter skall få komma till sin rätta i skolan. Alla elever skall mötas med respekt för sin person och elever skall kunna känna sig trygga och få en lust att lära. Lärarnas professionella ansvar är något som skall utveckla skolan och genom att pröva nya metoder och utveckla undervisningsmålen. Ett aktivt samspel mellan hemmet, elever och skolans personal skall ske för att skolan skall kunna utvecklas.³⁹

Rektor har det största ansvaret och skall som chef se till att arbetsplaner finns och att skolans resultat blir uppföljda, utvärderade och jämförda med de nationella mål som ställs. Rektorn har också ett särskilt ansvar för att arbetsformer för elevinflytande gynnas, att arbetsmiljön är god och eleverna har tillgång till material och hjälpmedel. Eleverna skall ha tillgång till hjälp och stöd och ifall problem för eleven uppstår skall kontakt upprättas mellan hem och skola. Stödåtgärder skall finnas och anpassas till elever och föräldrar skall vara underättade om skolans mål och det arbetssätt som skall bedrivas. Personalen skall också få kompetensutveckling för att på bästa sätt kunna utföra sitt arbete.⁴⁰

3.9 Den nya läroplanen

Den nya läroplanen Lgr 11 kommer att börja gälla den 7 juni 2011 och den säger avseende skolans skyldigheter och rättigheter så skall elever och föräldrar veta vilka mål och krav som finns. Skolan skall vara tydlig gällande dessa mål om skolans arbetsformer och innehåll. Detta är en förutsättning för att elever och föräldrar skall kunna ha inflytande och påverkan i skolan. Skolan skall inte enbart förmedla i undervisningen demokratiska värderingar utan även arbetsformer skall bedrivas demokratiskt och förbereda eleverna för att kunna delta i samhällslivet aktivt. Elevernas förmåga att ta personligt ansvar utvecklas av detta och genom att få delta i utvärdering och planering av undervisningen såsom att få välja ämnen, teman, aktiviteter och kurser ökar deras förmåga att kunna ta ansvar och utöva inflytande.⁴¹

---

³⁹ www.skolverket.se, Lpo 94, s, 4 ff, sökdatum: 110105

⁴⁰ www.skolverket.se, Lpo 94, s, 16 f, sökdatum: 110105

⁴¹ <http://www.skolverket.se/sb/d/468#paragraphAnchor1>, sökdatum: 110105

Elevernas inflytande över utbildning, att ta ansvar och vara delaktiga skall omfatta alla eleverna och de är de demokratiska principer som skall råda. Eleverna skall hållas informerade angående de frågor som rör dem och de skall även bli aktiverade i arbetet med att utveckla utbildningen. Deras inflytande skall anpassas efter ålder och mognad och de skall ha möjlighet att ta eget initiativ i frågor som hör till deras inflytande över utbildningen.⁴²

---

⁴² <http://www.skolverket.se/sb/d/468#paragraphAnchor1>, sökdatum: 110105

4. Resultat

4.1 Begreppet elevinflytande

Under alla intervjuer var det ingen av eleverna som visste vad ordet elevinflytande innebar och ingen av eleverna hade kommit i kontakt med ordet tidigare. Eleverna kom med olika förslag över vad ordet kunde innebära och det var från att må bra som elev på skolan, till att det kommer många elever till skolan. Även att elever passar in eller läser bra och att man var en bra elev kom upp som förslag.

Eftersom eleverna går i årskurs fyra är det inte förvånande att de inte har hört eller vet vad begreppet elevinflytande betyder. Efter förklaring av ordet förstod några av eleverna bättre innebörden i ordet och de kunde relatera till ordet så innebörden var ändå bekant. Reaktionen var inte till en början väldigt positiv utan eleverna kom först att tänka på det som var negativt med att få inflytande och behöva ta eget ansvar. Det kunde vara jobbigt, svårt, rörigt och läskigt tyckte eleverna. Deras trygghet verkar ligga i att läraren styr dem till att göra det som skall göras och de var inne i ett väldigt traditionellt tankesätt. Elevernas syn över hierarkin i skolan var väldigt tydlig då de ansåg att elever inte klarar av att få för mycket inflytande för detta kunde resultera i bråk, lek och till och med kaos som vissa uttryckte sig. De ville att läraren är den som säger åt dem vad de skall göra och när det skall göra det. Som en av eleverna uttryckte sig; ”vi är inte här för att bestämma, vi är här för att lära.”

Eleverna verkade också anse att det inflytande som de skulle kunna behärska var hur miljön på skolgården ser ut och vad som finns tillgängligt för eleverna på rasterna. Även maten var ett av samtalsämnena som kom upp ofta och som alla elever tyckte var ett område som de skulle kunna behärska mer. En pojke påpekade också under intervjun att ”fabriksmaten” som han kallade det var inte nyttig och att eleverna behövde bättre mat i skolan. Eleverna var mer ense över att de kunde ta tag i mer små beslut som till exempel hur de sitter i klassrummet, men alla verkade ändå tillslut under intervjun vara mer positiva till att få mer inflytande i skolan och verkade tycka att tanken inte var för främmande som den var till en början av intervjuerna.

4.2 Rätten till elevinflytande

Under intervjuerna togs frågan om eleverna hört talas om skollagen, läroplanen eller barnkonventionen upp och ifall de visste att elevinflytandet står med i dessa. Det kom fram många varierande svar till denna fråga från att de aldrig har hört talas om rätten till elevinflytande till att de kanske hade hört talas om det. Läroplanen hade de aldrig hört talas om utan det var bara en av eleverna som tyckte sig känna igen ordet. Barnkonventionen var något som de flesta eleverna var mer klara över vad det var i och med att de under FN-dags firandet kommit i kontakt med den. Det de kom ihåg om barnkonventionen är att ingen skall bli mobbad eller kränkt.

Eleverna var inte införstådda med att de hade rätt till inflytande i skolan och de verkade inte reagera mycket över det heller. Det var en av grupperna som var lite mer exalterade och funderade över om det verkligen var på det viset och vad mycket de fick bestämma egentligen.

Klassråd och elevråd var i alla fall något som upprepade gånger togs upp av eleverna under intervjuerna och det var för dem någonting som var positivt. De kände sig delaktiga och tyckte att många av de förslag som de kom med hörsammades och till och med gick igenom många gånger. I klassrådena tog de även upp ifall de ville diskutera något som hade med den egna klassrumssituationen att göra och de upplevde det som att de kunde tala fritt och få gehör från läraren och under elevrådet kunde de ha makten att kunna förändra det som de ville förändra i skolan.

4.3 Elevinflytandet i klassen

Som det tidigare kommit fram har eleverna berättat att de inte upplever att de har stort inflytande i klassen trots att det under intervjuerna också kommit fram att de har valt hur de skall sitta i klassrummet och även i matsalen. De får också göra val i något som kallas för det egna arbetet och när de har elevens val i en timme en gång i veckan. Klassråd, elevråd och matråd har de på skolan och eleverna har berättat att de får vara med och bestämma mycket som sker på skolan under dessa möten och det tycker de är roligt. Det verkar dock inte vara så många mer val än dessa val och de verkar inte heller vara införstådda med att de har rätten till att få ha inflytande i skolan. Det verkar också som att eleverna har mer att säga till om hur

skolgården är utformad och vad som skall finnas där. Inomhus i klassrummet är inflytandet mindre, det har sitt egna arbete och elevens val men dessa lektioner är en gång i veckan i cirka en timme och sen är det inga mer val under veckans gång. Inflytandet räckte inte mycket längre, enligt eleverna.

5. Diskussion

5.1 Metoddiskussion

Jag anser att det syfte jag valt att utgå ifrån har genom forsknings- och litteraturgenomgången och genom undersökningen blivit uppfyllt. Syftet med arbetet var att genom dessa två ta reda på hur stort elevens inflytande kan vara i undervisningen samt hur de själva upplever inflytandet och även vad eleverna kan påverka och till vilken grad i undervisningen.

Den första frågan jag utgick ifrån var hur mycket inflytande elever har i en klass i grundskolan och utifrån elevernas svar fann jag att de hade inflytande men i mindre grad än vad jag trodde. De fick bestämma till viss del i alla fall i frågor gällande inomhus- och utomhusmiljön men inte hur undervisningen var upplagd. Eleverna hade som sagt olika val och kunde välja vilka ämnen de ville arbeta med en gång i veckan under en lektion. De hade också elevens val och konceptet är lika fast de får då välja mellan ämnen som slöjd, idrott med mera. Jag anser att detta är bra och att eleverna mår bra över att inte få för många valmöjligheter, men när de går i årskurs fyra tror jag att de är kapabla till ett djupare ansvarstagande i klassrummet. Jag menar också att de skulle växa av att få mer att säga till om i klassen.

Den andra frågan var hur eleverna upplever sitt inflytande och den frågan fick jag svar på i undersökningen under intervjuerna. Eleverna verkade uppleva sitt eget inflytande som rimligt och var inte väldigt intresserad att få mer inflytande i klassrummet. Gällande matfrågor och skolmiljöfrågor var något som de verkade vilja vara ännu mer delaktiga i än vad de redan var. De var inte heller insatta i den rätt de har i skolan och trodde att de inte hade någonting att säga till om i skolan. Detta tyckte jag var besynnerligt eftersom de ändå går i årskurs fyra och borde veta att de har det.

Den tredje frågan var till vilken grad skall elevernas inflytande forma undervisningen för att det skall vara ett tillfredställande klimat i klassen. Denna fråga anser jag blir besvarad i både litteraturgenomgången samt i undersökningen eftersom i litteraturen är det i enlighet med läroplan, skollag, barnkonvention och författare elevernas rätt till inflytande i undervisningen. Både i styrdokumentet och enligt författarna mår eleverna bra av att få ta ansvar och det är deras rätt till att få det, på detta vis växer de i sitt demokratiska tänkande och blir i framtiden

goda samhällsmedborgare. I detta kan jag bara hålla med och menar att genom praktiskt få lära sig något blir kunskapen mycket högre och något eleverna lättare kan ta till sig. Som vuxen och lärare tror jag att ibland måste läraren helt enkelt våga testa och låta eleverna få pröva på, fungerar det inte då vet läraren att det var allt för tidigt för eleverna. De var helt enkelt inte mogna och om det fungerar har eleverna fått lära sig någonting som kommer att följa dem livet ut.

Den metod jag valde för undersökningen var kvalitativa intervjuer och det gjorde jag för att jag trodde att på detta sätt kunde jag få en bra inblick i hur eleverna ser på sitt eget inflytande i skolan och hur inflytandet visade sig i undervisningen. Jag menar att denna metod som jag valde var rätt för mitt arbete och jag anser att undersökning som jag gjorde utföll på ett bra sätt i och med den valda metoden. Det var däremot inte lätt att leda intervjuerna och försöka att inte ställa allt för ledande frågor då eleverna ibland inte hade någon uppfattning av vissa frågor.

5.2 Diskussion av resultat

I forsknings- och litteraturgenomgången har jag funnit att elevinflytandet skall vara stort och att eleverna redan tidigt skall ha en förståelse över deras egen rätt till medinflytande samt att de skall vara med i både planering och utvärdering av undervisningen. Författarna tar också upp att elevernas mognad är något som pedagoger skall ha i åtanke när ansvaret delas ut och det är en process som skall ske för eleverna och med elevinflytandet kommer förståelsen för det demokratiska samhället. Jag anser att det är i högsta grad viktigt för eleverna att verkligen förstå att de har rätt till elevinflytande och i min undersökning tyckte jag att elevernas förståelse för denna rätt var låg även efter förklaringar från min sida. Eleverna måste naturligtvis växa in i ansvarsrollen men jag anser ändå att de elever jag intervjuade borde ha en djupare förståelse för inflytandet och att de även är mogna för att ta ett ytterligare ansvar än att bara få en del val att välja mellan. Jag tror att de klarar av mer ansvar och på detta vis växer med uppgiften och lär sig då vad demokrati står för.

Gren resonerar att inom skolan måste lärarna också tänka på elevernas mognadsnivå och förutsättningar för att kunna ta eget ansvar och att de olika graderna av demokratiskt inflytande skall till viss mån styras av elevens förmåga att bilda egna åsikter, kunna ta ansvar för sitt eget handlande och även hur de klarar av att delta i beslutsfattandet. Detta kan vara en

bidragande faktor till att elevernas tilltro till det egna inflytandet var ganska svagt, att de mognadsmässigt inte hamnat där än och att de inte vågar ta för mycket eget ansvar. Eleverna verkade känna sig trygga med att bli styrda av lärarna och verkade också inte vilja ta för många egna beslut utan tyckte att det egna arbetet och elevens val var lagom med beslutsfattande för dem. Dock tyckte de att det kunde vara roligt att få vara med och bestämma i klassen och såg det inte alls som någonting negativt utan snarare positivt, men då fick det handla om mindre beslut som även dem i slutändan fick ändras av en vuxen ifall det inte fungerade.

Jag fick också under litteraturgenomgången en djupare inblick i vad som egentligen gäller i och med elevinflytandet i skolan. Jag visste inte från början att eleverna i grundskolan hade en så stor roll i inflytandet i undervisningen. Det är en tolkningsfråga för varje lärare och skola hur stort elevernas inflytande skall vara men min egen tolkning av skolans styrdokument är att elevernas medinflytande är stort och att jag som lärare skall låta eleverna vara delaktiga i utformningen av undervisningen. Naturligtvis måste mognadsaspekten som tidigare tagits upp tas i beaktning och jag tror också att för mycket ansvar kan stjälpa en del elever som inte riktigt klarar av det egna arbetet fullt ut. Som lärare får man anpassa detta ansvar till klassen som grupp och försöka att integrera dem på det bästa sätt för dem, men jag tror också att lärare inte får bli för rädda över att låta eleverna testa på att få ta ett större ansvar. Jag anser att detta kan stärka dem och få dem att lära sig mer.

Enligt Gren måste eleverna för att kunna lära sig hur demokrati fungerar, veta vilka rättigheter de egentligen har. Gren påpekar också att det är något som bör ske successivt eftersom informationen om alla lagar är inte något som eleverna lär sig eller förstår innebörden hur lätt som helst. De måste växa in i rollen som ansvarstagande elever men det är ändå deras rätt enligt både Lpo94, barnkonventionen och skollagen att de har inflytande i skolan och känner till sina egna rättigheter. Varför eleverna hade väldigt svaga kunskaper om deras rätt till inflytande är lärarens ansvar men det kan också bero på att läraren till viss del har informerat om detta men på ett sådant vis att eleverna inte riktigt förstått. Eleverna har ändå under intervjuerna berättat om att de till viss del har inflytande i deras skolgång med på klassråd och elevråd samt att de har val att välja mellan i undervisningen.

Resultatet av de kvalitativa intervjuerna blev användbart. Jag anser att eleverna berättade bra under intervjuerna sina åsikter och hur elevinflytandet såg ut på deras skola. Jag menar också att upplägget som blev, att jag hade två olika klasser med två grupper i var det som passade till min undersökning. Även att jag hade intervjuerna efter varandra var positivt eftersom eleverna då inte kunde prata med varandra om vad intervjun handlade om och det gjorde att svaren blev mer sanningsenliga än vad de annars möjligtvis inte hade varit. Elevernas åsikter och tankar var väldigt intressanta och jag fick en annan syn än vad jag hade innan jag gjorde intervjuerna. Jag anser också att efter ha gjort de här intervjuerna att jag fått en djupare förståelse för elevernas sätt att tänka angående elevinflytandet och jag tror också att jag har en bra användning av dessa tankar och åsikter när jag själv blir verksam lärare.

Det jag fann mest intressant var att deras uppfattning om sitt eget inflytande i skolan var i en liten grad och de verkade inte alls vara införstådda med att de ens hade något att säga till om i undervisningen. Vad detta beror på är svårt att veta men det som känns möjligt är att lärarna inte informerat eleverna tillräckligt om detta. Litteraturen säger också att det inte är lätt att informera om lagar och läroplaner för eleverna utan att inflytandet är något eleverna växer in i och lär sig efterhand. Det lärare bör tänka på är att eleverna har rätt till att vara informerade enligt Lpo94, skollagen och barnkonventionen. Enligt Lpo 94 skall elevernas rätt till påverkan och inflytande i skolan resultera i att eleverna är delaktiga i både utvärdering och planering av undervisningen. Under intervjuerna verkar detta inte ske till en väldigt stor grad i klasserna utan de val eleverna har är förutbestämda av lärarna innan eleverna är delaktiga i utvärdering och planering.

Enligt Tham har det på senare år blivit vanligare i skolan att använda det egna arbetet som metod för att öka elevernas eget inflytande. Detta var något som alla grupperna arbetade med i skolan och som de fann vara positivt. De påpekade dock att det egna arbetet inte var fritt då de fick olika val att välja mellan men att de under dessa arbetspass kunde hinna ikapp med arbeten de låg efter i. Tham tar upp att eleverna kan få svårt att problematisera ett ämne då diskussioner med de andra eleverna blir färre och detta verkar stämma då eleverna talar om att det egna arbetet är just eget. Tham talar om att sammanhållningen försvagas då alla elever inte klarar denna arbetsform lika bra och att även elevinflytandet kan bli försämrat då klassen delas upp till det individuella.

De slutsatser som jag kommit fram till under arbetets gång är vikten av elevinflytandet och hur elevinflytandet spelar en stor roll för att eleverna skall kunna lära sig om demokrati. Elevernas egna uppfattningar var intressanta och att genom att ge dem mer ansvar är att ge dem mer självförtroende och ge deras lärprocess i skolan bättre förutsättningar. Jag tror att många lärare har svårt att våga låta eleverna ta mer plats i klassrummet, tilliten till sig själva kanske har en bidragande orsak och ifall de testade mer skulle nog både elever och lärare få en ökad självkänsla och ett bra klimat i klassen. Jag anser att inte lärare kan överföra allt på elever och tro att de klarar av allt utan det måste ske i lagom utsträckning att alla klarar av förändringarna. Genom att eleverna får ta små beslut i skolan kan läraren öka på ansvaret efterhand och se hur mycket de egentligen klarar av och hur de verkar tycka att det är. För att eleverna skall kunna bli goda samhällsmedborgare måste de lära sig innebörden med ordet demokrati och de måste få utöva detta praktiskt i olika sammanhang. Jag tror att eleverna genom att få pröva på själva får en djupare förståelse för de demokratiska processerna i samhället.

Referenser

Skrivna källor

Gren Jenny, 1994: *Etik i pedagogens vardagsarbete*. Stockholm: Liber utbildning

Johansson Bo och Svedner Per Olov, 2006: *Examensarbetet i lärarutbildningen*. Uppsala: X-O Graf Tryckeri AB

Regeringen, 1980: *Lgr 80*. Stockholm: Liber Tryck

Lindgren Anita, 1994: *Utmaning! Om elevinflytande i skolan*. Göteborg: Gothia

Sundgren Gunnar, 1996: *Kunskap och demokrati*. Lund: Studentlitteratur

Tham Amelie, 1998: *Jag vill ha inflytande över allt*. Stockholm: Enskede offset

Elektroniska källor

Barnombudsmannen:

<http://www.barnombudsmannen.se/Adfinity.aspx?pageid=3661>, sökdatum: 110105

Nationalencyklopedin:

<http://www.ne.se/demokrati>, sökdatum: 101229

Riksdagen:

http://www.riksdagen.se/templates/R_Page____1515.aspx, sökdatum: 101229

<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1985:1100#K4>, sökdatum: 101229

Skolverket:

www.skolverket.se, Lpo 94, s 13, sökdatum: 101228

www.skolverket.se, Lpo 94, s, 3, sökdatum: 101229

<http://www.skolverket.se>, Lpo 94, 2.3, s.13, sökdatum: 101229

<http://www.skolverket.se>, Lpo 94, 2.3, s.14, sökdatum: 101229

www.skolverket.se, Lpo 94, s, 5, sökdatum: 110105

www.skolverket.se, Lpo 94, s, 6, sökdatum: 110105

www.skolverket.se, Lpo 94, s, 4 ff, sökdatum: 110105

www.skolverket.se, Lpo 94, s, 16 f, sökdatum: 110105

<http://www.skolverket.se/sb/d/468#paragraphAnchor1>, sökdatum: 110105

<http://www.skolverket.se/sb/d/468#paragraphAnchor1>, sökdatum: 110105

Unicef:

<http://www.unicef.se/barnkonventionen/barnkonventionen-i-olika-versioner>, Artikel 12 och 13, sökdatum: 101229

Bilagor

Bilaga 1

Bilaga 2

Bilaga 3

Bilaga 1

Elevintervjuer grupp 1

I gruppen deltog två pojkar och två flickor och de går i en årskurs fyra. Jag inledde intervjun med att fråga eleverna ifall de visste vad ordet elevinflytande betyder, eleverna var till en början väldigt blyga och det var en av pojkarna som svarade att han inte visste vad det betyder och de andra tre nickade instämmande med. Jag fick då förklara att elevinflytande innebär att eleverna får vara med och bestämma i skolan och får ta ansvar. Jag fortsatte intervjun med att fråga vad de trodde att ett sådant inflytande kunde innebära. De två pojkarna förmodade att de skulle få bestämma om olika saker till exempel i klassen och i klassrummet, som en klassvärd skulle få göra förklarade de.

Intervjun fortsatte och jag frågade eleverna ifall de tidigare hade fått vara med och bestämma över något i klassen. Alla fyra svarade då i mun på varandra att det hade de fått göra och då hade de betstämt om hur de skulle sitta i klassrummet. Detta hade varit väldigt roligt och det hade inte tyckt om ifall bara läraren bestämt platserna åt dem. Eleverna berättade också att när det var elevråd och klassråd fick de komma med förslag och eleverna tyckte att detta var väldigt bra eftersom då hade allihop lite att säga till om. Nu började flickorna att svara att det som eleverna kunde få bestämma i elevrådet var om något i skolan skulle bli lagat eller om de skulle få något nytt på skolgården, men det var inte alltid de fick sina önskemål igenom. Eleverna påpekade ändå att mycket av det de önskade blev gjort eller införskaffades till skolan.

Jag frågade om lektioner och om de brukade komma med önskemål hur det skulle vara eller om det fanns lektioner som var mer elevstyrda. Flickorna berättade då att de har elevens val i klassen och att de då får göra det de vill. Pojkarna höll med och berättade att de även fick om de ville, skriva berättelser under lektionstid ibland. Jag frågade eleverna då vad de tycker om dessa lektioner och några tyckte att det var roligt att få ha kontroll i klassrummet och att de lärde sig mer under dessa lektioner. De andra var lite mer tveksamma över ifall de lärde sig mer och en av flickorna sa att hon inte tyckte att de lärde sig mycket mer då och en av pojkarna tyckte att de gjorde det ibland. Alla fyra trodde dock att de kunde lära sig mer ibland under dessa lektioner och att det berodde på att de fick välja vad de skulle göra och genom att göra det eleverna tyckte var roligt så lärde de sig mer.

Nästa fråga handlade om eleverna ville ha mer elevinflytande och om vad i sådana fall. Det ville de ha men då ville de bestämma att de skulle få fler raster och ifall de fick besluta över lektioner så ville flickorna ha mer bild och slöjd och killarna ville ha mer idrott fast då skulle det var många redskap framme i idrottshallen påpekade de. Eleverna ville inte heller sitta still för mycket under lektionerna utan de ville ha något mer praktiskt att göra till exempel experimentera. Eleverna ville också bestämma över engelskan så de inte fick så många glosor som de nu fick och även när de skrev berättelser ville de skriva mer fritt och tillsammans med andra i klassen. Jag frågade dem ifall de brukade komma med förslag till läraren om undervisningen men de svarade att de inte brukade göra det.

De nackdelar eleverna kom på ifall de fick mer inflytande var att det kunde bli mer prat, bråk och spring samt att inte alla skulle jobba lika bra då tyckte alla fyra. Det skulle också bli stressigt och jobbigt att få ta för mycket ansvar. En av flickorna trodde att vissa ämnen skulle i sådana fall väljas bort oftare som inte var så roliga ämnen. Eleverna trodde också att det kanske fanns en lag om elevers inflytande men de var väldigt osäkra på det. Jag frågade dem ifall de hört talas om en läroplan och de sa nej förutom en av flickorna som hade hört talas om det men visste inte vad det var. Jag berättade då att det finns en skollag och då utbrast alla att det visste de och att det stod att de skulle ha det bra i skolan berättade de. Jag frågade eleverna då ifall de trodde att det stod med i den om elevinflytande och det trodde de allihopa.

Avslutningsvis kom vi in på barnkonventionen och ifall de visste vad det var för något och det visste de inte, men efter en stund kom de på att de hört om den på FN-dagen. De sa att ingen skulle bli mobbad eller kränkt och de hade även för sig att den handlade om barn och krig.

Elevintervju grupp 2

I gruppen deltog två flickor och två pojkar i årskurs fyra och även under den här intervjun var killarna de som var mest frispråkiga och tog över lite då och då. Den här gruppen gick även i samma klass som grupp 1. Jag inledde också denna intervju med att fråga eleverna om de visste vad begreppet elevinflytande betyder, den första killen som svarade hade inte en aning om vad det betyder. Flickorna trodde att det betyder att det kom många elever till skolan och den andra pojken trodde att det kanske betyder att alla elever mår bra på skolan. Den första pojken som svarade att han inte hade en aning men ändrade sig sen och sa att han trodde att

det betyder att man passar in. Vi gick igenom betydelsen av elevinflytande och de blev mycket förvånade över detta, att elever har något att säga till om i skolan. Jag frågade dem hur de trodde att det skulle vara att få vara med och bestämma i undervisningen och någon trodde att det skulle vara kul, en annan svarade svårt, rörigt och en tredje svarade jobbigt och att han absolut inte skulle vilja det.

Vi kom in på vad de skulle vilja besluta över i skolan och en flicka sa då att hon skulle vilja besluta om att hon fick dela ut glass till alla i skolan, en av pojkarna skulle ta allt godis som fanns på skolan och äta upp det själv eller ta allt som var gott. Den andra pojken sa då att ifall han fick bestämma själv i skolan så skulle han välja att få mer raster, då instämde de andra också.

Vi började diskutera om lektioner och hur det skulle vara om eleverna fick lägga upp innehållet i en lektion, pojkarna trodde att det skulle vara pratigt och ingen skulle lyssna och att det skulle bli mycket bråk. Katastrof helt enkelt som andra världskriget ungefär fast det skulle ända vara roligt svarade en av pojkarna. Eleverna tyckte att det var bättre ifall läraren bestämde över lektionerna. Jag frågade dem då ifall de fått vara med och bestämma något i klassen tidigare, pojkarna svarade nej inte sen lågstadiet då sa en av flickorna att de fått det på elevens val bara och kanske på någon lektion i läsförståelse.

Vi kom in på elevers rätt att bestämma i skolan, ifall de trodde att de hade rätt till inflytande i skolan och det trodde ingen av dem. Jag frågade dem ifall de trodde att det fanns någon lag som gav dem rätten till att få mer inflytande och de två pojkarna sa nej men en av flickorna trodde att det fanns det. Jag undrade ifall de kom med förslag ibland till läraren om vad de ville göra till exempel men de brukade de inte sa en av pojkarna och flickorna, men då inflika den andra pojken de gjorde de ibland men de fanns alltid någonting viktigare att göra brukade läraren säga.

Intervjun avslutades med om vad eleverna tyckte om klassråd och elevråd ifall de var med och bestämde mycket då, de svarade att de brukade det men inte så mycket och det tog lång tid att få igenom saker, men några förslag hade de fått igenom. De tyckte det ändå att det var väldigt bra att ha elevråd och klassråd i skolan. Vi kom in på vad i skolan de vill kunna besluta om och eleverna ville gärna vara med och bestämma om maten som serveras i skolan och en av pojkarna påpekade att den "fabriksmat" de fick i skolan inte var nyttig utan de behövde mer

riktig mat. Eleverna ville också bestämma vad som skulle finnas ute på skolgården till exempel en hoppborg, mer fotbollsplaner och studs mattor.

Elevintervjuer grupp 3

I den här gruppen var jag i en ny klass men även här en årskurs fyra. I den här elevgruppen var det också två flickor och två pojkar och jag inledde som tidigare med frågan om de visste vad begreppet elevinflytande betyder. De två pojkarna svarade med en gång att de inte visste vad ordet betyder och de hade aldrig hört detta ord tidigare. En av flickorna sa då att det kanske betyder att man läser bra. Jag förklarade för dem vad ordet betyder och frågade dem vad de trodde att det innebar att få elevinflytande i skolan. En av pojkarna trodde att det skulle vara läskigt att få elevinflytande eftersom de kanske fick prata inför många människor.

Vi pratade om ifall de brukade få bestämma vad de skulle göra på vissa lektioner och först svarade pojkarna nej men så funderade de och en av pojkarna sa då att de hade något som kallades för eget arbete i skolan där de fick vara med och bestämma över innehållet i lektionen. En av flickorna bröt in och sa att de inte fick bestämma helt och hållet själva utan de fick olika förslag uppskrivna på tavlan som de fick välja mellan. Detta fick de göra en gång i veckan. Ibland var det roligt när det kom upp bra förslag på tavlan men ibland inte när det kom upp tråkiga förslag. Det kunde även vara dåliga förslag tyckte eleverna, men de tyckte att de lärde sig mycket vid dessa tillfällen för de kunde hinna ikapp med något de låg efter i men det kändes inte så fritt kom de till slut fram till. Eleverna berättade också att de hade elevens val i en timme i veckan, de fick då välja mellan olika ämnen såsom idrott, slöjd, dans och bild.

Vi började diskutera om det var bättre att läraren enbart skulle besluta över lektionerna men det tyckte de inte utan de ville vara med och ha något att säga till om. Det vore bra med något mitt emellan tyckte eleverna för ifall de fick bestämma över en lektion skulle det bara bli lek trodde de. En av flickorna trodde att det skulle bli både bra och dåligt eftersom en sådan lektion kunde bli stökig men den kunde ändå bli bra om de fick ta egna beslut.

Intervjun fortsatte och jag frågade dem då hur mycket de trodde att de fick vara med och bestämma i skolan och allihop trodde att de inte fick göra det mycket alls, inte någonting alls i princip. Sedan ändrade sig några av dem och sa att de nog hade rätt att få bestämma lite i alla

fall. En av pojkarna trodde att de kanske egentligen fick bestämma vad de skulle äta i skolan eller när de skulle ha rast men de andra höll inte med. Eleverna visste inget om att det skulle finnas någon lag om elevinflytande men de påpekade att det finns klassråd och elevråd och det var något som var väldigt positivt. Eleverna berättade också att när de skulle på bio fick de rösta i skolan vilken film de ville se på och ibland fick de rösta i klassen mellan tre olika filmer vilken de skulle se. Läraren brukade alltid lyssna på deras förslag och de fick vara med och bestämma hur placeringen i klassrummet och i matsalen skulle se ut, men de tyckte att det hade blivit pratigare i klassen då.

Intervjun avslutades med att pojkarna var dem som var mest positiva till elevinflytande medan flickorna trodde att det skulle bli kaos, sedan höll även pojkarna med i detta. Det skulle nog också bli jobbigt tyckte en av pojkarna för då kanske de fick hjälpa varandra mer och då kanske de inte fick tillräckligt med hjälp eller så skulle de bli störda av de andra klasskamraterna. Det var för mycket ansvar med elevinflytande tyckte några och någon tyckte att det bara var roligt med ansvar.

Elevintervjuer grupp 4

I den här gruppen var det elever från samma klass som grupp tre och det var också två pojkar och två flickor i gruppen. Som ovanstående gånger börjar jag med att fråga om de visste vad ordet elevinflytande betyder och en av pojkarna trodde att det betyder att man var en bra elev. En flicka svarade att de kunde betyda att det kom elever till skolan och den andra flickan visste inte, ingen av eleverna hade hört ordet tidigare så jag förklarade innebörden. Om eleverna hade inflytande så trodde de att de fick bestämma över små saker till exempel vart de skulle sitta och arbeta. Jag frågade eleverna då ifall de fått vara med och ta beslut i skolan och då svarade en av flickorna att de hade klassråd och då kunde de få komma med förslag över vad de skulle göra på lektionstid.

När eleverna hade lektioner där de fick bestämma mer fritt så tyckte ändå de flesta att det var tråkigt svarade samma flicka som innan svarat men de andra höll inte med och sa att de tyckte i alla fall att det var roligt. Eleverna var inte så entusiastiska över få mer inflytande i skolan, de tyckte att det var bra som det var till exempel när de hade eget arbete och fick själva välja fast det var mellan olika förslag, men de trodde heller inte att det skulle vara roligt ifall bara läraren bestämde allt.

Jag frågade eleverna vad de trodde om hur mycket de fick bestämma i skolan, då svarade samma flicka som tidigare att de inte var i skolan för att bestämma, utan för att lära och en av pojkarna bröt då in och sa att eleverna hade lite att bestämma över och då ändrade sig de andra också och sa att de nog var på det viset.

Eleverna fick frågan ifall de trodde att det stod i någon lag om att elever skulle ha inflytande i skolan men det trodde de inte att det fanns, de var ändå osäkra och ändrade svaret till kanske sen. Läraren var noga med att lyssna på deras förslag berättade de. Klassråd och elevråd var väldigt bra tyckte de men ibland så bestämmer de att leksaker som egentligen är roliga ska tas bort och ibland bytte skolan ut vissa leksaker mot tråkigare på skolgården och det tyckte de inte om. Fast de trodde att man inte kunde få igenom allt eftersom elevrådet inte hade så mycket pengar.

Den sista frågan handlade om miljön och ifall eleverna fått vara med och bestämma över den i klassrummet. Då berättade eleverna att det hade de en gång tidigare fått och en av flickorna sa då att de fått bestämma var de skulle sitta när de gått på teater. Jag frågade vad mycket de ville vara med att bestämma egentligen och då tyckte de allihop att de ville vara med och bestämma lite mer än vad de nu fick bestämma men de trodde också att det kunde bli ganska jobbigt att få för mycket ansvar. De tyckte att i slutet på dagen att det skulle vara roligt att få bestämma själva men då skulle det handla om lämpliga grejer och inte att de skulle fika eller få gå hem tidigare var de noga med att påpeka.

Bilaga 2

Till målsman

Hej!

Mitt namn är Catrine Hidén och jag är lärarstudent på Karlstads Universitet. I och med mitt examensarbete vill jag ta reda på hur elever uppfattar sitt eget inflytande i deras utbildning och jag är intresserad av att utföra en gruppintervju med några av eleverna i ert barns klass.

Intervjuerna kommer att ske gruppvis med cirka åtta elever sammanlagt i klassen och ert barn kan ingå i denna grupp med medgivande från er. Intervjuerna är frivilliga och helt anonyma så varken ert barns namn eller skola kommer att stå med i examensarbetet utan enbart vilken årskurs de går i och ifall de är pojke eller flicka. Anteckningar kommer att tas och bandinspelningar kommer att användas under intervjuerna för att det ska underlätta för mig när jag sammanställer resultatet. Dessa kommer även att förstöras när arbetet är klart och det är enbart jag själv som tar del av anteckningarna och bandinspelningarna.

Om ni godkänner att ert barn är delaktig i undersökningen så skriv under med ert namn och lämna pappret till läraren.

Härmed godkänner jag mitt barns medverkan i gruppintervjuer

Målsmans underskrift:.....

Ifall ni har några frågor eller funderingar kan ni höra av er till mig. Mitt nummer är 0738340753.

Tack på förhand!

Mvh

Catrine Hidén

Bilaga 2

Elevintervjuer

Frågor

1. Vad tror ni att ordet elevinflytande betyder?
2. Vad tror ni att det innebär att ha inflytande i t ex undervisningen?
3. Har ni fått vara med och bestämma vad ni ska göra på en lektion?
  - a) Ifall svaret blivit **ja** på ovanstående, tyckte ni i sådana fall att den/dessa lektioner varit intressantare än de ”vanliga” lektionerna? Har ni lärt er mer då?
  - b) Hur mycket fick ni bestämma om hur lektionen skulle se ut?
  - c) Är detta något ni skulle vilja göra oftare?
  - d) Ifall svaret blivit **nej** (på fråga två) skulle ni vilja bestämma innehållet i en lektion och hur tror ni att en sådan lektion skulle vara, rolig, lärorik?
  - e) Tror ni att lektionen fungera bättre ifall bara läraren bestämmer vad ni ska göra?
4. Tror ni att det finns några nackdelar med att elever får bestämma mer om utformningen av undervisningen?
5. Hur mycket tror ni att ni har rätt till att får vara med och bestämma om undervisningen?
6. Känner ni till att det står någonstans att ni har rätt till elevinflytande? I sådana fall vart och vem har berättat, när?
(medvetenheten om rätt till elevinflytande, t ex barnkonventionen, Lpo94)
7. Burkar er lärare lyssna på era förslag om undervisningen i klassen?
  - a) Hur vet ni att han/hon lyssnat?
8. Tycker ni det är bra att ha klassråd och elevråd?
  - a) Om **ja** varför är det bra?
  - b) Om **nej** varför tycker ni inte att det är bra?

9. Vad brukar ni få påverka i er klass?

- a) Lektioner
- b) Skolmiljö

10. Hur mycket skulle ni vilja vara med och bestämma och vad skulle ni vilja bestämma över i skolan?

11. Tror ni att det skulle kunna bli för jobbigt att få bestämma mycket, för mkt ansvar?

12. När tycker ni att det skulle ske när ni får bestämma? Vissa tidpunkter eller i vissa situationer?